

ПРИЛАГАНЕ ДОСТИЖЕНИЯТА НА ТЕЛЕМЕДИЦИНАТА ПРИ ДИАГНОСТИКА И ЛЕЧЕНИЕ НА БЕЖНАЦИ И МИГРАНТИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Проф. д.н. Мариела Деливерска *

Резюме: В настоящата статия се разглежда прилагането на телемедицината в здравеопазването, при предоставяне на достъп до медицински услуги и здравни грижи на бежанци и мигранти в България. Телемедицината предлага значителни предимства, включително по-добра медицинска услуга, достъп до здравеопазване, повишена ефективност, непрекъснатост на грижите и икономически ползи, включително намаляване на разходите за осъществяване на дейността.

В България телемедицината е интегрирана чрез развитието на техническа инфраструктура, сътрудничество с неправителствени организации, предлагане на услуги на множество езици и програми за обучение. Въпреки множеството предимства при прилагане на достиженията на телемедицината, съществуват и предизвикателства, като необходимостта от подходяща техническа инфраструктура, обучение на медицинския персонал и пациентите, езикови бариери и спазване на законите и регулаторни изисквания.

Статията подчертава значението на телемедицината за подобряване на достъпа до здравни грижи и повишаване на удовлетвореността на пациентите, включително очертава и стъпките за постигане на позитивни тенденции, при използване на телемедицината, включително за нуждите на здравното обслужване на бежанци и мигранти.

Ключови думи: Телемедицина, бежанци и мигранти, ефективност на здравеопазването, достъп до здравни услуги.

APPLICATION OF ACHIEVEMENTS IN TELEMEDICINE AT DIAGNOSIS AND TREATMENT OF REFUGEES AND MIGRANTS ON THE TERRITORY OF THE REPUBLIC OF BULGARIA

Prof. D.Sc. Mariela Deliverska *

Abstract: The article examines the application of telemedicine in providing health care services, access to medical care and health services provided to refugees and migrants in Bulgaria. Telemedicine offers significant advantages, including better medical care, access to health services, increased efficiency, continuity of care, and economic benefits, including reduced operating costs.

Telemedicine in Bulgaria is integrated through the development of technical infrastructure, cooperation with non-governmental organizations, offering services in multiple languages and various training programs. Despite the many positive aspects of implementing advances of telemedicine, there are also challenges, such as the requirement for appropriate technical infrastructure, training of medical staff, personnel and patients, language barriers as well as compliance with legal and regulatory requirements.

* Висше Училище по Застраховане и Финанси, ел. поща: mdeliverska@vuzf.bg

* VUZF University of Finance Business and Entrepreneurship, e-mail: mdeliverska@vuzf.bg

The article highlights the importance of telemedicine in improving access to healthcare and increase in patient satisfaction, including outlining steps to achieve positive trends in the use of telemedicine, including for providing health care services to refugees and migrants.

Key words: *Telemedicine, refugees and migrants, health care efficiency, access to health services.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Увеличаването на миграцията и напливът на бежанци създават значителни предизвикателства за здравните системи по целия свят. Бежанската криза и увеличаването на броя мигранти, наред с повишения миграционен натиск към външните граници на Европейския съюз, поставят пред изпитание здравните системи, като се очертава необходимостта от въвеждане на иновативни подходи за осигуряване на достъпно и качествено здравеопазване.

Телемедицината, която използва телекомуникационни технологии за предоставяне на здравни услуги дистанционно, предлага иновативно и устойчиво решение за справяне с трудностите и предизвикателствата пред осигуряване на достъп до медицински услуги и здравни грижи. [3]

Въпреки това, успехът при прилагане на ползите от телемедицината зависи от наличие на редица предпоставки, сред които е и изграждането на стабилната технологична инфраструктура. Безспорно технологичната инфраструктура е водеща и съществено необходима за ефективното внедряване на телемедицински услуги в цялост, включително и при обслужване на бежанци и на мигранти. По отношение на нея, следва да се изследват ключовите компоненти, предизвикателствата и добрите практики, като бъдат предложени решения за успешно внедряване на телемедицината в диагностичната и лечебна дейност на бежанци и мигранти.

Достиженията на телемедицината са от особена важност при предоставяне на медицинска помощ и здравни грижи на лица и пациенти, включително и на такива които пребивават на територията на Република България като част от мигрантския поток, независимо дали те са придобили статут на бежанци или хуманитарен статут.

Практическото приложение на телемедицината, като следствие за предоставяне на здравни услуги на мигранти и бежанци, чрез отдалечен достъп, разкрива уникални възможности, но едновременно с това е съпътствано и от редица предизвикателства. Напливът на мигранти и бежанци в държавите-членки на Европейския съюз (ЕС) влияе негативно върху безпроблемното функциониране на здравните системи в държавите-членки на Съюза.

Посредством анализ на практическите аспекти при въвеждане на телемедицината в практиката при справяне с предизвикателствата на бежанската вълна и мигрантската криза, могат да се очертаят специфични стратегии, технологични и добри практики, които са се доказали като ефективни. Целта е да се предостави цялостен преглед на начина, по който телемедицината може да бъде използвана за подобряване на достъпа до здравеопазване и резултатите от въвеждането ѝ при обслужване на тези уязвими групи лица. В статията се разглеждат предизвикателствата, пред които са изправени здравните системи, както и начините по които телемедицината може да помогне за решаването на тези въпроси, отчитайки значението на подобрения достъп до здравеопазване и положителните резултати за мигранти и бежанци. [4]

СЪЩНОСТ И ХАРАКТЕРИСТИКИ

Големият наплив от бежанци и мигранти води до значително натоварване на здравната система, особено в държави, които приемат най-голям брой лица. При засилена

бежанска вълна, лечебните заведения често са пренатоварени, а наличните ресурси като леглова база и медицински персонал, стават недостатъчен. Финансовите разходи за поддържане на здравните услуги, предвид нарастващия брой нуждаещи се лица за които следва да се осигури достъп до медицинска помощ и здравни грижи, също са сред факторите които увеличават икономическия натиск върху здравните системи. [1]

Ефективното прилагане на технологична инфраструктура при използване на достиженията на телемедицината и внедряването ѝ в медицинската практика, особено при предоставяне на здравни грижи и медицински услуги на пациенти и лица от уязвими групи, се свързва с необходимостта от наличие на определени предпоставки относими към обезпечаване на оборудване и осигурена свързаност, обучение и изграждане на капацитет, нормативни и регулаторни характеристики, както и отчитане на специфични културни и социални аспекти при внедряване и използване на телемедицина конкретно при диагностика и лечение на бежанци и на мигранти. [5]

Приложението на телемедицината при предоставяне на здравни услуги, особено при грижите за бежанци и мигранти е особено значимо, тъй като тази група от обществото е изправена пред множество предизвикателства. Мигрантите обикновено се намират в нова и непозната среда, в която езиковите, културни и социални различия допълнително затрудняват техния достъп до подкрепа, включително и до своевременна и широкообхватна медицинска грижа. [2]

Мигрантите и бежанците често имат специфични здравословни проблеми, които се различават от тези на местното население. Здравословните проблеми е възможно да бъдат свързани с различия в обхвата на покритие на здравното обслужване в държавите по произход на самите мигранти, наличие на различия в имунизационен статус и ваксинационно покритие, наличие на развитие на инфекциозни заболявания, психически разстройства, хронични заболявания.

Прилагане на достиженията на телемедицината не само осигуряват широк спектър от възможности и предимства при диагностика и лечение, но също гарантира получаване на качествено медицинско обслужване, независимо от местоположението. Използването на иновативни технологии и възможността за отдалечено здравно консултиране и диагностициране, често осъществявано в реално време, предоставя по-голяма гъвкавост и допълнителна сигурност както за лицата на които се предоставя медицинската дейност, така и за самите медицинска специалисти и професионалистите по здравни грижи. [8]

Посредством техническата приложимост на методите на телемедицината, специалистите могат да консултират пациентите чрез видеовръзка, чрез телефон, чрез текстови съобщения, чрез обмен на информация и на документация бързо и качествено включително и осъществяване на консултиране и диагностициране в реално време, чрез отдалечен достъп. При използването на тези технологии и иновативни средства, значително се подобрява достъпа до диагностика и лечение, включително и в кризисни ситуации. Възможността за дистанционна диагностика чрез телемедицински платформи е особено ценна когато става въпрос за хора и пациенти, които нямат възможност да се движат свободно или се намират в отдалечени или трудно достъпни райони. Чрез телемедицината лесно може да се осигури достъп до медицински специалисти от различни области на медицината и на здравеопазването, като интернист, педиатър, психолог и др. В случаи на хронични заболявания, инфекциозни заболявания, психични разстройства, осигуряването на помощ и подкрепа за пациентите е възможно да бъде осъществено без реална необходимост от физическо посещение при пациента.

При прилагане на методите на телемедицината, видеоконсултациите са ключов елемент, особено при предоставяне на физическа и психологическа подкрепа и лечение на различни заболявания и здравословни състояния, които често се срещат при бежанци и при мигранти, включително и с оглед на преодоляване на последици от заболявания, травми, стрес. Съществено предимство на телемедицината при осигуряване на здравна грижа и медицинска помощ в подобни случаи е осигурената възможност специалистите да консултират и да наблюдават пациентите в реално време, като едновременно с това, при необходимост, могат да дадат препоръки за предприемане на спешни действия и незабавни мерки, особено с оглед на идентифициране и установяване на фактори, които са в състояние да повлияят негативно върху състоянието на пациента или да застрашат неговия живот и да влошат неговото здравословно състояние.

Посредством използването на платформи за мониторинг и приложения за специализирана диагностика, с помощта на мобилни устройства, е възможно да се регистрират и проследяват жизнени показатели на пациентите. По този начин медицинските екипи могат да получават автоматично данни за индивидуалните стойности на съответния пациент, както и да индикират необходимост от конкретни действия с оглед на състоянието на пациента.

ПРИЛОЖИМОСТ И ОБЕЗПЕЧЕНОСТ

За да се гарантира възможността за прилагане на достиженията на телемедицината, като ефективно средство за осигуряване на достъп до медицинска помощ и здравни услуги, е необходимо да се гарантира надеждност на услугите, които се предоставят. За да се гарантира ефективност и надеждност, е необходимо да се осигури специфично оборудване и стабилна свързаност, като стъпките, които следва да бъдат предприети при подготовка за прилагане на високотехнологични методи на телемедицината изискват и осигуряване на достъп до техническа инфраструктура, медицински платформи за дистанционен мониторинг и комуникационни платформи. [7]

Надеждната интернет свързаност е от съществено значение за ефективното осъществяване на диагностика и лечение чрез телемедицина. В бежанските лагери и в отдалечените райони инсталирането на интернет приемници и устройства за мобилна интернет свързаност е необходимо за да се осигурят подходящи условия и среда за осъществяване на отдалечено диагностициране и консултиране на пациенти.

Необходимо е обезпечаване на стабилна мрежова инфраструктура, способна на обработка голям трафик от данни. Това включва достатъчна способност за поддържане на видеоконсултативен обмен на информация, пренос на данни и отдалечена комуникация между здравните специалисти и пациенти. Възможен подход при осигуряване на мрежова инфраструктура може да се основава на партньорство и сътрудничество с телекомуникационни компании и доставчици на информационни и комуникационни услуги, които значително могат да улеснят процеса на предоставяне на интернет услуга, комуникативна и технологична свързаност.

Въвеждането и използването на достиженията на телемедицината изискват наличие на високотехнологични устройства като смартфони, таблети и компютри, оборудвани с камери и микрофони. Осигуряването на тези устройства за здравните специалисти и за пациентите е от съществено значение. Допълнително, наличие на сигурни и лесни за използване платформи за телемедицина е от съществена важност, за реализирането на специализирани консултации, споделяне на данни и мо-

ниторинг на пациентите. Платформите трябва да поддържат множество езици и да предлагат криптиране, за да се осигури поверителността и сигурността на данните на пациентите. [6]

Ключов компонент при гарантиране на успешната приложимост на достиженията на телемедицината е обучението и изграждането на капацитет. Здравните специалисти и професионалистите в медицинската практика се нуждаят от обучение и специализирани познания за ефективно използване на технологии, които се внедряват при приложение на здравни услуги чрез телемедицина. Това включва техническо обучение за използване на софтуер и хардуер, както и добри практики за консултиране на пациенти от разстояние и предоставяне на медицински дейности в условия на отдалечена среда.

Обучението трябва да обхваща освен професионални аспекти на медицинската и на здравната дейност, също и комуникационна култура, умения за справяне с конфликти, за да бъдат осигурени предпоставки за ефективна комуникация между лекар и пациент, отчитайки специфичните нужди на лицата които са част от бежанските и мигрантските популации.

Обучението на пациенти и усвояване на умения за използване на платформи за телемедицински дейности, също е от съществено значение за постигане на висока степен на въвеждане и адекватно използване на възможностите за диагностика и лечение при приложение на телемедицина. Този важен компонент включва усвояване на основни умения за дигитална грамотност и усвояване на знания и умения за подготовка и за реално участие в консултации чрез телемедицина.

Процеса на обучение и първоначална подкрепа при въвеждане и използване на иновативни технологии използвани в медицинската практика и в здравното обслужване, както по отношение на самите лекари и медицински професионалисти, така и на самите пациенти и нуждаещите се от достъп до медицински услуги, е възможно да се реализира с активната помощ и участие на съсловните организации, както и на общините, които могат да играят ключова роля в преодоляването на трудности свързани със степента на здравна грамотност и дигиталната компетентност.

Участието на съсловни организации и на представители на местна власт в процеса на въвеждане и прилагане на достиженията на телемедицината, би било от съществена значимост и важност, особено предвид факта, че съществуват множество и различни модели за предоставяне на здравни услуги, специално при телемедицина. Чрез телемедицина са многобройни и разнообразни. Сред моделите за предоставяне на здравни услуги и за реализиране на медицински дейности в отдалечена среда, все по-голяма популярност и приложимост добиват дистанционните консултации, телетриажът, както и тираж въз основа на автоматизирани системи, основани на изкуствен интелект.

За да се внедрят и реализират успешно дейности като дистанционни консултации чрез методите на телемедицината, при които се дава възможност на здравните специалисти да диагностицират и да лекуват пациенти без нужда от физическо присъствие, е съществено необходимо да се внедрят системи за планиране. По този начин ще се осигури оптимално управляват графици и реализирането на консултациите ефективно, като включително се намали и времето на изчакване.

Телетриажът включва използването на телемедицина за оценка на нуждите на пациентите и приоритизиране на грижите по отношение на тях. Неговото приложение може да помогне за управление на потоците от пациенти, осигурявайки навременна грижа и необходимо внимание на тези пациенти, които имат най-спешна нужда от помощ. От друга страна, използването на автоматизирани системи за триаж, подпомогнати от изкуствен интелект, е в състояние да подобри ефективността и точността при оценка на състоянието на пациентите.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Прилагането на телемедицината за диагностика и лечение на пациенти в Република България е стратегически и иновативен подход, въвеждането на който е в състояние значително да подобри достъпа на уязвими групи, сред които и бежанци и мигранти, до здравни грижи и до медицинска помощ. Чрез внедряване и използване на съвременни технологии, в рамките на телемедицината, сме в състояние да преодолееме със значителна лекота трудности и бариери, включително логистични, езикови и културни препятствия. Прилагайки иновативен подход, сме в състояние да осигурим безпрепятствен достъп до здравни грижи и медицинска помощ на лица, които има особено силна нужда от тях, а именно лица, принадлежащи към уязвими обществени групи като бежанци и мигранти.

Въпреки множеството предимства при прилагане на достиженията на телемедицината, при въвеждането на подобен вид иновативни технологии в България, на практика съществуват и предизвикателства, които са непосредствено свързани с необходимостта от осигуряване на подходяща техническа инфраструктура, обучение на медицинския персонал и пациентите, преодоляване на езикови бариери и спазване на законовите и регулаторни изисквания.

В дългосрочен план, прилагането на телемедицината в грижата за мигрантите и за бежанците в България може да послужи като средство за ефективно управление на здравните услуги, което би допринесло за устойчиво развитие на здравната система и би повишило степента на защита на здравето на населението. Достигането на висока ефективност изисква инициативи и ангажираност както на национално, така и на местно ниво, а ползите от внедряването и широкото използване на достиженията на телемедицината биха се отразили положително върху обществото и върху цялостното функциониране на системата на здравеопазване в страната.

БИБЛИОГРАФИЯ:

1. World Health Organization, European Region, Regional digital health action plan for the WHO European Region 2023–2030, EUR/RC72/5, August 2022 – source no.3
2. World Health Organization, The ongoing journey to commitment and transformation. Digital health in the WHO European Region 2023, ISBN: 978-92-890-6022-6
3. Световна здравна организация. „Телемедицина: Възможности и развитие в държавите членки.“ [<https://www.who.int>]
4. Агенция на Европейския съюз за основните права. „Защита на данните и поверителност в телемедицината.“ [<https://fra.europa.eu>]
5. Иляз, Е., Научно-образователен преглед на ускорения арбитраж в контекста на съвременните практики, стр. „Стратегии на образователната и научната политика” том 32, бр. 4s, 2024, стр. 142-167
6. Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 година относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО, ОВ L 119, 4.5.2016, п. 1–88
7. Световна здравна организация, „Мобилното здравеопазване – нови хоризонти за здравето чрез мобилни технологии“ (mHealth – New horizons for health through mobile technologies), Global Observatory for eHealth series, том 3, стр. 6.
8. Европейска комисия, Зелена книга относно мобилното здравеопазване, Брюксел, 2014. (COM/2014/0219 final)